

TÖBBNYELVŰSÉG ÉS FRANCIANYELV-TUDÁS: ELŐNYÖK A MUNKA VILÁGÁBAN?

Jean-Marie Klinkenberg

Belga Királyi Akadémia, Liège-i Egyetem

FÓRUM „A FRANCIA MINT A MUNKA NYELVE”

Magyarország – Budapest – 2016. április 15.

Miért jó a többnyelvűség?

Miért érdemes elsajátítani új nyelvi kompetenciákat? Az ok először is lehet a személyes fejlődés iránti vágy. A nyelvtanulástól szellemi rugalmasságot, kulturális gazdagodást, a Másik felé való nyitást remélünk... E motivációk egyetemesek: ezzel azt akarom mondani, hogy ezek a motivációk függetlenek a tanuló anyanyelvétől, a mindennapokban használt nyelvétől, a tanulni kívánt nyelvétől. Ezek a motivációk érdekesek, és ettől ritkák.

Természetesen vannak kívülről jövő okai is annak, ha valaki vállalja a nyelvtanulás jelentette költségeket. Soha egy korban sem játszott még ennyire fontos szerepet a személyes és anyagi vagy szimbolikus javak nagy mennyiségű áramlása. A nemzetközi kereskedelem, a média, az internet, az idegenforgalom, a tudomány, és a migráció megsokszorozza a különböző nyelvet beszélő emberek közötti kapcsolatokat, így ösztönözve egyszerre a nyelvek iránti kínálatot és keresletet.

Ma már teljesen nyilvánvaló, hogy a nyelvismeret a gazdasági és társadalmi előremenetel alapvető feltétele. Ahogyan belépünk az információra és tudásra épülő társadalomba, a nyelvi kompetenciák iránti igény egyre nő. Ezt az érvet említette a román Leonard Orban, az első többnyelvűségért felelős európai biztos a beiktatásakor, még hozzá gazdasági érvelésként: „A többnyelvűség jót tesz az üzletnek” és „versenyelőnyt jelenthet az adott iparágnak”. Az európai országok nyelvi rendszeréről tudottak alapján megállapíthatjuk, hogy egy vállalatnál leépítés esetén a több nyelvet beszélőknél sokkal kevesebb az esély arra, hogy elveszítsék az állásukat, mint az egy nyelvet beszélők esetében. Svájc esetében ezt a különbséget számszerűsíteni is lehet: egy kétnyelvűnek 2,35-ször kisebb az esélye arra, hogy elveszítse a munkahelyét, mint egy egynyelvűnek (Grin, 1999, 2014).

Ez az első motivációnál sokkal kevésbé elterjedt gazdasági motiváció egyetemes jellegű. Egy adott nyelv elsajátításával járó előnyök három tényezőtől függenek: a már beszélt nyelvtől (a státuszától, a hatékonyságától, a vele járó hatalomtól, az imázsától...), az adott pillanat technikai szükségleteitől, és a tanulható nyelvektől (státuszuktól, hatékonyságuktól, a velük járó hatalomtól, az imázsuktól...)

A többnyelvűség paradoxona: egyszerre sokszínű és egységes világ

Pedig paradox a kép. A globalizáció egyrésztől állandóan rávilágít a társadalmaink többnyelvűségére, ami szembetűnően kihat a közvéleményre. Másrésztől a globalizáció kihat a nyelvi piacra: a globalizáció hatására a nyelvi piac olyannyira egységesül, hogy monopolhelyzet alakul ki. Hatása és látszólagos jövedelmezősége miatt egy nyelv dominálja a piacot. Ez az egységesülés pedig elfedi az egyre jobban hangsúlyozódó többnyelvűséget, a globalizáció koncertjén nem halljuk tőle a többi nyelvet.

Ezen a paradoxonon túl kell lépni, és fel kell tenni a következő kérdést: egyetlen egy nyelvre van szükségünk, vagy több nyelvre? A gazdasági és társadalmi előremenetel egy nyelv, vagy több nyelv ismeretén keresztül történik?

Ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszoljunk, az lenne a legjobb, ha lennének számadataink, melyek a már említett három tényező mentén határoznák meg a nyelv jövedelmezőségét: az általunk már beszélt nyelv(ek) értéke, a megtanulandó nyelv(ek) értéke, és a nyelvtanulás során kifizetett célok. Márpedig ezt a kérdést nem gyakran tesszük fel: a közgazdászok nyelvi kérdésekben mindeztidőig nem igen foglaltak állást, kivéve pár jelentős példát: José Luis García Delgado, Juan Carlos Jiménez, José Antonio Alonso, Amado Alarcón Alarcón, Ángel Martín Municio mind írtak a spanyol nyelv jövedelmezőségéről, vagy ott vannak például az olyan híres közgazdászok, mint François Grin², François Vaillancourt, vagy Albert Breton.

Nekik köszönhetően bizonyos nyelvek tekintetében vannak adataink, ilyen például a spanyol, amellyel kapcsolatosan sok adat áll rendelkezésre, valamint bizonyos államok esetében, mint Kanada, vagy Svájc. Utóbbiaknál például felmérhetjük, hogy egy adott nyelv ismeretének milyen hatása van a dolgozók jövedelmére.

1 Lsd. bibliográfia.

2 Lsd. bibliográfia. Az itt felhasznált Svájccra vonatkozó példák forrása: Grin 1997, 1999, Grin és társai, 2010a, 2010b, 2016.

A NYELVEK GAZDASÁGI SZEREPE

Egy nagyon lényeges nyelv: az angol

A számok rámutatnak arra, hogy milyen hasznos az angoltudás. Valljuk be, erre az eredményre számítottunk.

Számoljuk ki pontosan az angol jövedelmezőségét! Ami a Svájci Államszövetséget illeti, az angol nyelv a francia ajkú részen 10 százalékkal, a német ajkú részen 18 százalékkal, az olasz ajkú részen 12 százalékkal magasabb jövedelmet jelent. Belgiumot illetően nem állnak rendelkezésre ilyen pontos adatok, de tudjuk, hogy a nagyvállalatoknál a tisztviselők előléptetésének feltétele a háromnyelvűség: 2-3 nemzeti nyelv - a francia és a holland -, és természetesen az angol nyelv ismerete (Izd. Dardenne Eraly, 1995).

Más, nem kevésbé hasznos nyelvek

„Viszont az, hogy az angol hasznos, nem jelenti azt, hogy mindenhol hasznos. Az, hogy bizonyos szerepeket be tud tölteni, nem jelenti azt, hogy minden szerepet be tud tölteni” - mondja Grin (2014: 13).

A többkultúrájú államok, mint például Svájc, vagy Belgium esetében nem állíthatjuk, hogy az angol érdektelenné tette volna a nemzeti nyelvek ismeretét. Ez csak egy klisé. Grin maga állapítja meg, hogy Svájcban a nemzeti nyelveket gyakrabban használják, mint az angolt a különböző nyelvi régiók közötti szakmai kapcsolatokban.

Kutatásai először is azt mutatják, hogy a német ajkú vállalatok ugyanannyira, sőt gyakrabban használják a franciát, mint az angolt (39% és 37%), és ugyanez a helyzet a francia ajkú vállalatoknál is: gyakrabban használják a németet, mint az angolt (39% és 36%).

Kutatásai másodsorban azt mutatják, hogy a helyi nyelvek rendkívül jövedelmezőek: aki a saját nyelvén kívül beszéli ezeket a nyelveket is, az 14 százalékkal többet keres a német ajkú Svájcban a francia esetében, csakúgy, mint a francia ajkú Svájcban a német esetében, és 17 százalékkal az olasz ajkú Svájcban a francia és a német nyelv együttes ismeretének esetében. A német nyelv jövedelmezősége a német ajkú Svájcban, és a két nagy nemzeti nyelv jövedelmezősége az olasz ajkú Svájcban nagyobb tehát, mint az angol jövedelmezősége! Kanadában sokáig az angol egynyelvűek könnyelheték el a legmagasabb jövedelmet, a kétnyelvűek jövedelme azonban ma már 13,7-14,1 százalékkal magasabb.

A kutatások harmadik megállapítása pedig az, hogy a vállalatoknál ritkábban van hiány angolul, mint más nyelven beszélő munkavállalóban. A német ajkú Svájcban a vállalatok 77 százalékában van hiány franciául beszélő munkatársból, és 51 százalékában angolul beszélő munkatársból. Ugyanez a helyzet Belgiumban is: azt látjuk, hogy a vállalatok nehezen találnak az angolon kívül más nyelvet is beszélő munkaerőt. A Flandriában található vállalatok nem találnak elég franciául beszélő munkatársat, a francia ajkú vállalatoknál pedig hiány van holland ajkú munkavállalóból, és akkor még nem is beszéltünk az olyan nyelvek esetében jelentkező hiányról, mint a német, amelyet borzasztóan kevés belga tisztviselő beszél.

Ezek a megállapítások fontos figyelmeztetést jelentenek azoknak, akik szerint hatékonysági okok miatt mindenhol az angolt kell prioritásként kezelni, a döntéshozóknak, akik ugyanezen ürüggyel a nemzeti nyelvek oktatásával való felhagyásra buzdítanak, és az ilyen projekteket támogató szülőknak: a nyelvi piacról alkotott elképzelésük nagyban a képzeleten alapul, az angol nyelv előnyben részesítése hamis kép eredménye.

Dardenne és Eraly (1995) belga kutatása arra is rávilágít, hogy a tisztviselők előléptetésének legalapvetőbb feltétele a háromnyelvűség -az angol, a francia, és a holland nyelv ismerete-, egy negyedik nyelv -német, spanyol, vagy maláj, koreai- pedig nagy előnyt jelent. Ezt a helyzetet gondolom, könnyen át tudjuk ültetni Magyarországra: a francia (vagy egy másik nyelv) ismerete a magyaron és az angolon kívül bizonyára hozzáadott értéket képvisel a vállalatok és a szolgáltatók számára. Ha egy tanuló harmadik nyelvként a franciát (vagy egy másik nyelvet) választ, kitűnhet a csak magyar-angol kétnyelvű, vagy magyar-angol-német háromnyelvű társai közül.

Az ügyfél nyelve, a partner nyelve

Ezek a helyzetek mindenhol előfordulnak, nemcsak a többnyelvű országokban. Az ügyfél vagy a partner nyelvének ismerete mindig előnyt jelent. Ismertem egy mára már elhunyt belga mérnököt, akit a vállalat mindig Közép-Európába küldött üzleti útra, ugyanis ott mindig nagy sikert aratott. Hogy mi volt a titka? Egyszer elmondta: míg a munkatársai az üzleti utak során csak a technikáról és a pénzügyi feltételekről beszéltek, arról is angolul, addig ő vicceket mesélt, fociról vagy horgászatról beszélt, még hozzá németül. Micsoda tanulság! Micsoda tanulság ez például a francia felsővezetőknek! Többségük csak angolt tanult, pedig Franciaország a kereskedelmének háromnegyedét nem angol ajkú országokkal bonyolítja.

Nemcsak az ügyfél/partner nyelvét kell ismerni, hanem a kultúráját is. Ez persze már más történet, de azért ne felejtjük el megemlíteni, hogy nem ugyanúgy tárgyalunk egy japánnal, mint egy amerikaival, nem ugyanúgy viselkedünk egy lengyelrel, mint egy olasszal. Szerencsére úgy tűnik, hogy a kulturális különbözőség fogalma begyűrűzik a vállalati világba, valamint az egészségügybe és a szolgáltatói szférába is, melyek nyitnak a multikulturalizmus felé, néha még ilyen jellegű képzéseket is indítanak. Szerencsére - mondom én. De sajnos a többnyelvűség nem mindenki szerint jelent előnyt is.

Vonjuk le az általános következtetéseket e megállapítások alapján! Nemcsak egy, hanem több nyelv oktatása, a széleskörű nyelvi kínálat messze nem pazarlás, messze nemcsak társadalmi, kulturális vagy etikai elv, hanem teljesen megfelel a gazdasági jólétségnek is.

Még tudatosítani kell az emberekben, hogy a sokszínűség messze nem akadály, hanem lehetőség. Mondanék erre két példát (ld. Maurais, 2005). Új-Brunswick kanadai tartomány a lakosság jelentős részének francia-angol kétnyelvűségére épített, és így vonzotta a tartományba a különféle vállalatokat, főleg a call centereket. Új-Brunswick ma már a call centerek fővárosa, a francián és az angolon kívül más nyelvek is képviseltetik itt magukat. A második példa India: talán nem véletlen, hogy az ottani diplomások nyelvtudása is hozzájárult ahhoz, hogy számos európai és amerikai vállalat Indiába delokalizált.

Így visszatértünk a paradoxonunkhoz. A nyelvi sokféleség egyrészt úgy tűnik, hogy akadályt jelent a javak, személyek, és ötletek szabad áramlásában. Másrészt viszont minden bizonnyal erős gazdasági érv is.

Az oktatási és képzési felelősöknek meg kell tehát oldaniuk a következő kihívást. Meg kell akadályozniuk, hogy minden diáknak, minden nyelvtanulónak ugyanolyan legyen a nyelvi profilja: a Svájcban vagy Belgiumban élő frankofón esetében francia-angol, a magyar diák esetében magyar-angol-német... A tapasztalatok mindenhol azt mutatják, hogy érdemes sokszínű nyelvi profillal rendelkezni. Csak francia példákat hoznék: a magyar szülők körében egyre népszerűbb a Francia Gimnázium és a francia két tanítási nyelvű tagozatok, Lengyelországban egyre népszerűbbek a sziléziai francia nyelvű osztályok, az Egyesült Államokban pedig a Louisiana államban található intenzív francia nyelvű képzést kínáló osztályok.

A gazdaságra vonatkozó paradoxon, mely szerint a többnyelvűség egyszerre akadály és hajtóerő is, megállja a helyét más ágazatoknál is, mint például a tudomány esetében. Egyrészt az angol soha nem volt még ennyire a tudományos kutatás és kommunikáció nyelve. Másrészt viszont „a tudomány világa éppen változóban van. Immár a tudás tör előre, az új tudás túlmutat a megoldandó kérdéseken, és előbb-utóbb az angol nyelven történő kommunikáción is. A tudomány vitalitása igényli, hogy a tudomány hozzáállása és kifejezésstílusa sokszínű legyen.” (Cerquiglioni, 2015: 9).

A FRANCIA JELENLEGI HELYZETE

Nyissuk ki tehát a nyelvek tárházát! De milyen helyet adjunk ebben a tárházban a franciának? Én magam egyetemi oktató vagyok, nem utazom üzleti utakra, így megpróbálok a lehető legobjektívebben válaszolni erre a kérdésre. Ehhez pedig ismét a számokat hívom segítségül.

Az ötödik nyelv a világban

A világban körülbelül harminc országban hivatalos nyelv a francia: egyedül, vagy más nyelvek mellett. Ezen országok összlakossága több mint 300 millió fő, akiknek közel fele Afrikában él. Ez az adat természetesen csak nagyon homályos képet fest arról, hogy hogyan oszlanak el a világban a frankofónok. Egyrésztől országról országra más és más arányban vannak jelen a frankofónok a teljes lakossághoz képest (nem említhetjük egy lapon Franciaországot, ahol a lakosság csaknem 100 százaléka beszél franciául, és az afrikai országokat, amelyekben a frankofónok igen csak kisebbségben vannak). Másrésztől a francia bizonyos országokban nem hivatalos nyelv, mégis megőrizte jelenlétét.

Megéri tehát beazonosítani azokat az országokat, amelyekben a francia nyelv jelenléte erős, minden nap használják, akár családon belül, akár az iskolában. A Frankofónia Nemzetközi Szervezetének legutóbbi jelentése szerint (Wolff, 2014), ez a csoport körülbelül 212 millió főt tesz ki.

Ugyanezen jelentés szerint további 62 millió főt tekinthetünk még frankofónnak. Ők azok, akik iskolában, vagy egyetemen tanultak meg franciául. Ha hozzáadjuk a 212 millió főhöz azokat, akik a tanulmányaiknak köszönhetően tudnak részt venni egy franciául zajló beszélgetésben, akkor összesen 274 millió a franciául beszélők száma.

Első következtetés: a francia így a világ ötödik legnagyobb nyelve a kínai, az angol, a spanyol, és becslésektől függően az arab vagy a hindi után.

Öt földrészen beszélt nyelv

De ennek a nyelvnek vannak egyéb sajátosságai is. A kínaival és a hindivel ellentétben a francia nem a világ egy homogén régiójához kötődik: csak úgy mint az angolt és a spanyolt, a franciát is mind az öt földrészen beszélik.

A francia használatának földrajzi eloszlása széleskörű, ami nyilvánvalóan kedvez a kereskedelemnek, és természetesen kihat a nyelvtanulásra is: a francia a világ második legtöbbet oktatott nyelve. A francia így szinte mindenhol jelen van a világban.

Ez a második hely nemcsak az arisztokratikus múltnak, vagy annak tudható be, hogy a francia a parfümipar és a divattervezés nyelve, amelyek legitim gazdasági ágazatok, csak úgy, mint az idegenforgalom - Párizs még mindig a világ egyik legvonzóbb turisztikai célpontja-. Ez a második hely bizonyára másnak is betudható.

Európa nyelve

A frankofónok két csoportja földrajzi eloszlásának összehasonlítása - a 212 millió fő, akik rendszeresen használják a franciát, és a 62 millió fő, akik idegennyelvként tanulták a franciát és olyan szinten sajátították el, hogy tudnak franciául társalogni- rámutat, arra, hogy a franciának milyen fontos szerepe van Európában: a 62 millió beszélőből 46 millió az öreg kontinensen él.

„Erős” nyelv

De nem elég csak a beszélők számát vizsgálni. Meg kell nézni azt is, hogy a franciául beszélő lakosságnak mekkora gazdasági súlya van, például a vásárlóerő alapján. A számok itt is magukért beszélnek. A frankofónok jövedelme a világgazdaság körülbelül 5 százalékát teszi ki, pedig a frankofónok a világ lakosságának csak 1,5-2 százalékát teszik ki (Grin és Gazzola, 2008). Megállapíthatjuk tehát, hogy a francia nyelv gazdasági szerepe továbbra sem elhanyagolható, és egy jó ideig nem is lesz az. Ugyanakkor nagy egyenlőtlenségeket láthatunk a frankofón világon belül: a frankofón világhoz tartoznak a Föld legszegényebb országai. A francia jövője tehát ezen országok természetesen feltételezett fejlődésén áll.

Megalkothatunk egyfajta, a nyelv hatását és befolyását mérő globális mutatót, amely olyan tényezőket vesz figyelembe, mint például azon országok GDP-je és írástudóinak aránya, amelyekben az adott nyelvet beszélik (Graddol, 1997 által kidolgozott mutató). Na már most ezen mutató szerint a francia természetesen nagyon lemarad a viszonyítási alapnak vett, 100 pontos angol mögött. A francia nyelv a maga 33 pontos mutatójával a harmadik legnagyobb nyelvi hatalomnak számít a német (42-es mutató) után, pont a japán, a spanyol, és a kínai (ilyen sorrendben 32, 31, 22) előtt. Ezen három nyelvvel jelentősen megelőzi a sorban következő nyelveket, vagyis az arabot, a portugált, a malájit, az orosz, és a hindit/urdu, amelyek pontja 8, 5, 4, 3 és 0,4.

A FRANCIA JÖVŐJE?

Ha nyelvtanulásra adjuk a fejünket, mindig van valamilyen tervünk, vagyis a jövőbe tekintünk. Megéri a franciába fektetni? Más szóval: van még a franciának jövője?

A nyelvek nagy újraosztása

A nyelvi piacot az elmúlt években annyi behatás érte, hogy ez a kérdés logikus. A XX. század utolsó évtizedében Németország újraegyesítése, a keleti blokk felbomlása, a Szovjetunió felbomlása, Kína újjászületése, India megerősödése és az európai építkezés folyamata miatt megváltozott az egész világon jelen lévő, nagy kiterjedésű nyelvek egymáshoz fűződő viszonya. Ezen geopolitikai változásokhoz hozzáadódnak a hosszú távú trendek: új gazdasági blokkok születése, globalizáció, és a munkaszervezést és a kommunikációt megváltoztató technológiák széleskörű elterjedése.

Ez az újraosztás összességében természetesen az angolnak kedvezett. Például az olyan jelenségek, mint az apartheid vége, ami megnyitotta Dél-Afrikát, vagy a Nagy-tavak régiójában zajló háborúk az angol elterjedését segítették elő szerte a kontinensen. Az európai építkezés folyamata szintén hozzájárult az angol szerepének megerősödéséhez olyan más országokban, mint Bulgária vagy Románia, amelyekben hagyományosan a francia vezette a mezőnyt.

De más folyamatokat is láthatunk, melyekre két példát hoznék.

Kontinensünk keleti felén több a szovjet birodalom felbomlása után született köztársaság - Azerbajdzsán, Üzbegisztán, Türkmenisztán, Kazahsztán, Kirgizisztán - került immáron török kulturális hatás alá. A világ másik végén, Latin-Amerikában pedig az Argentínát, Brazíliát, Paraguay-t, Uruguay-t és Venezuelát magába foglaló Mercosur hatásai érződnek. A Mercosurnak köszönhető kereskedelem hatására nőtt a nyelvi készségek iránti kereslet. Egyre több a spanyol-portugál kétnyelvű, olyannyira, hogy van, aki szerint a két nyelv össze fog olvadni a régióban. Ez az új felállás mindenesetre új pedagógiai gyakorlatokat és új oktatáspolitikákat hívott életre. A Cervantes Intézet egyik legfőbb célterülete Brazília lett, ezzel egy időben pedig Argentína és Brazília támogatják a hasznosnak bizonyuló spanyol-portugál két tanítási nyelvű programok kidolgozását.³

Összességében az angol helyét rövidtávon nem fenyegeti másik nyelv, közép-és hosszútávon viszont a nyelvek szerepének újraosztása várható.

A British Council 1997-ben adta ki David Graddol az angol nyelv helyzetéről szóló, *The Future of English?* című jelentését. Szeretném felhívni a figyelmet a címben található kérdőjelre. A demográfiai és gazdasági előrejelzéseken alapuló jelentés egyrészt számos olyan tényezőre mutat rá, amely bizonyos földrajzi zónákban az angol azonnali megerősödésének kedvez, másrészt pedig olyan nyelvek előretörésére is, mint a haussza, vagy a szuahéli Afrikában, a regionális nyelvek Indiában, a tok piszin, vagy a maláj különböző változatai (például az indonéz) Óceániában, más területeken pedig az orosz, a mandarin, a török, és az arab...

2050-re új erőviszonyok alakulhatnak ki a nyelvek között, és Graddol szerint már egy nyelvnek sem lesz olyan hegemóniája, mint az angolnak a XX. század végén.

3 Isd. Hamel, 2001, 2008, Chardenet és da Cunha, 2008.

A francia nyelv látványos terjedése

Hol van ezekben az előrejelzésekben a francia nyelv?

Richard Marcoux demográfus egy 2008-as munkájában két jóslatot is megfogalmazott arról, hogy hányan fognak franciául beszélni 2050-ben. Ezeket a becsléseket két feltevés mentén dolgozta ki: egy kedvezőtlen, és egy kedvező feltevés alapján. Az első szerint stabilizálódik az 1997-2000 között elért születésszám és iskolázottsági ráta. Az utóbbi feltevés szerint a déli országokban megnő az iskolázottsági arány. Az első feltevés alapján készült becslés szerint a frankofónok száma 2050-ben 276,83 millió lesz. A második hipotézis alapján készült becslés ennek a számnak a dupláját, 683,56 millió franciául beszélő lakost vetít előre. Még ha Marcoux számítási módszere nem is ugyanaz, mint az OIF-é (Frankofónia Nemzetközi Szervezete), azt láthatjuk, hogy az első, 2050-re előirányzott számot (274 millió) 2014-ben már majdnem elértük! Hogy lehet ez?

Megállapíthatjuk, hogy a frankofónok száma 2010-2014 között látványosan, több mint 7 százalékkal nőtt! Ez a növekedés két okra vezethető vissza. Az első a szubszaharai Afrikában található országok demográfiai növekedése. Mivel ezen országok oktatási rendszerei továbbra is központi helyet szánnak a franciának, a számos különböző nehézség ellenére egyre nagyobb lakosság van kitéve a francia nyelvnek. A demográfiai növekedés mellett az iskolázottság terjedése is jelentősen növelte ezt a kitétséget. Így tehát a frankofónok számának növekedése a szubszaharai Afrikában volt a legszembetűnőbb. A növekedés 2010-2014 között átlagosan 15% volt, bizonyos országokban 30%-os legmagasabb szinttel.⁴

Minden jel arra mutat tehát, hogy 2050-re jóval túllépjük Marcoux és Graddol legoptimistább előrejelzéseit is. A demográfiai előrejelzések szerint a frankofónia lakossága 2065-re több lesz mint egy milliárd fő, és - az angol nyelvű területek fontos példájának kivételével- többen fognak franciául beszélni, mint az olyan nagy kommunikációs nyelvek jelentette térségekben együtt véve, mint a német, a portugál, a spanyol, és az arab (Wolf, 2014: 34-37).

A NYELVTANÍTÁSI MÓDSZEREK ÚJRAGONDOLÁSA

Ha megnyitjuk a nyelvek tárházát, kétségkívül meg kell nyitni a nyelvtanítás tárházát is. Ez azonban már módszertan, amihez viszont egyáltalán nem értek.

Egy dolog azonban biztos: kreativitásra lesz szükség. Előszeretettel gondoljuk, hogy a nyelvtanulás azt jelenti, hogy mindenképpen megpróbáljuk aktívan és passzívan, szóban és írásban is tökéletesen használni a nyelvet. A tökéletes nyelvtudás azonban csak hiú ábránd, melyet nem szabad tovább kergetni. Veszélyes is ez az ábránd, hiszen egy ilyen ideál, csak úgy, mint a teljes anyanyelvi kompetencia, elérhetetlen célokat állít elénk.

Az emberi igények, főleg a gazdasági igények, olyanok, hogy gyakran elegendő a részleges többnyelvűség: mind aktív, mind passzív, mind írásban, mind szóban. Ha elfogadjuk, hogy a célok sokfélék lehetnek, akkor kidolgozhatunk célzott nyelvtanulási módszereket, melyek gyorsak, újítók, és nem költségesek. Csak két példát mondanék.

Először is kidolgozhatunk módszereket olyan nyelvi túlélőcsomagok megalkotására, melyek kizárólag passzív nyelvtudást adnak, melynek birtokában például lehetségessé válik a nyelvek közötti kommunikáció a nemzetközi értekezleteken. Ez az „én nyelvemet beszélem, a te nyelvedet értem” elv. Hazámban, Belgiumban, elterjedt ez a gyakorlat a szövetségi közigazgatásban: a holland ajkúak és a francia ajkúak úgy kommunikálnak egymással, hogy mindenki a saját nyelvén beszél. Én magam is így szoktam eljárni. Sokáig dolgoztam a holland nyelvű Tudományos Kutatási Tanácsban, és soha nem éltem a felajánlott fordítási szolgáltatásokkal, melyek pszichológiai gátat vetettek volna közém és kollégáim közé. Egyrésztől eléggé jól értettem a hollandul folyó eszmecsereket, és mindig beszélhettem a saját nyelvemen, ugyanis a partnereim megértették. Azonban ha jól tudom, ez a fajta gyakorlat semmilyen külön erre a célra kialakított módszerrel nem alapszik: mindenki a gyakorlatban sajátítja el.

4 Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Kongó, Gabon, és Szenegál. Lsd. Wolf, 2014.

Másrésről gondolhatunk olyan programokra, amelyek az idiómák közötti tipológiai rokonságra alapoznak. Így tudjuk az egyik idióma megtanulása során szerzett tudást könnyedén hasznosítani egy másik idióma esetén is. Minden kétséget kizáróan a rokon nyelvek esetében lehet a legjobban kifejleszteni ezeket az imént említett nyelvközi értési technikákat. A skandináv nyelvek mutatták az utat ezen a téren: a kis svéddek, a kis dánok, és a kis norvégok az anyanyelvőrájuk keretében immár csaknem egy évszázada kapnak betekintést az azonos nyelvcsoporthoz tartozó többi nyelvbe... Az újlatin nyelvek követték ezt a példát, és ma már számos módszer létezik a piacon, például egy online kurzus (MOOC), amelyet a Frankofónia Nemzetközi Szervezete dolgozott ki. A francia nyelv így belépőt jelenthet az olyan nagy nemzetközi nyelvek felé, mint a spanyol vagy a portugál, továbbá az olasz, a román, és a katalán felé is.

Nyissuk ki a fülünket: körülöttünk több tucat nyelv duruzsol! Az utcákon hallhatjuk a turisták, a bevándorlók, a látogatók nyelvét. Utazásaink során üzleti partnereink nyelvét hallhatjuk, barátaink megint más nyelvekkel ismertetnek meg bennünket. A televízióink, számítógépeink, okostelefonjaink szintén egy egyre sokszínűbb világba vezetnek be minket. Legyünk tudatában ennek a sokszínűségnek, melyet a készen kapott vélemények elfedhetnek előlünk. Figyeljünk erre a gazdagságra, és használjuk ki, ugyanis ki lehet. Figyeljünk a világ ezen új arcára, mely ösztönzi a képzelőerőnket és a kreativitásunkat.

Bibliográfia

ALARCÓN ALARCÓN, Amado, 2004, *Economía, política e idiomas. Intercambio lingüístico y sus efectos sobre la eficiencia y la distribución de los recursos*, Consejo Económico y Social, Colección Estudios, Madrid.

ALONSO, José Antonio, 2006, *Naturaleza económica de la lengua*, Documentos de Trabajo Fundación Telefónica-ICEI, DT 02/06.

BRETON, Albert (dir.), 1999, *Exploring the Economics of language, New Canadian Perspectives*, Ottawa, Department of Economics, University of Toronto.

CERQUIGLINI, Bernard, 2015, Préface à Klinkenberg, 2015 : 7-9.

CHARDENET, Patrick, CHAVES DA CUNHA, José Carlos, 2008, L'avenir du français en Amérique du Sud, in Maurais et al, 2008 : 210-228.

CHISWICK, Barry R., MILLER, Paul W., 2006, *The Economics of language. International analyses*, New York, Londres, Routledge.

DARDENNE, Emmanuelle, ÉRALY, Alain, 1995, *L'Usage du français dans les grandes entreprises*, Bruxelles, Service de la langue française (coll. Français & société).

GARCÍA DELGADO, José Luis, ALONSO, José Antonio, JIMÉNEZ, Juan Carlos, 2008, *Economía del español. Una introducción* (2a éd.), Madrid, Fundación Telefónica, Barcelona, Editorial Ariel.

GRADDOL, David, 1997, *The Future of English ?*, Londres, British Council.

GRIN, François, 1996, Economic approaches to language and language planning: an introduction, *International Journal of the Sociology of Language*, 121 : 17-44.

GRIN, François, 1997, *Langue et différentiel de statut socio-économique en Suisse*, Berne, Office fédéral de la statistique.

GRIN, François, 1999, *Compétences et récompenses. La valeur des langues en Suisse*, Fribourg, Éditions Universitaires de Fribourg.

GRIN, François, 2001, English as economic value: facts and fallacies, *World Englishes*, 20.

GRIN, François, 2003, Language planning and Economics, *Current Issues in Language Planning*, 4, 1 : 1-66.

- GRIN, François, 2004, On the costs of cultural diversity, in van Parijs, Philippe (dir.), *Cultural diversity versus economic solidarity*, Bruxelles, De Boeck-Université : 189-202.
- GRIN, François, 2005, *L'enseignement des langues étrangères comme politique publique*, Paris, Haut Conseil de l'évaluation de l'école, n° 19, septembre 2005.
- GRIN, François, 2014, *Le débat sur les langues en quinze questions : arguments, fait et chiffres*, Genève, chez l'auteur.
- GRIN, François, 2016, La valeur des langues dans l'activité professionnelle, in Carrère, Céline (dir.), *L'impact économique des langues. Implications pour la francophonie*, Paris, Fondation pour les études et recherches sur le développement international, Economica, 2016
- GRIN, François, GAZZOLA, Michele, 2008, in Maurais et al., 208 : 53-56.
- GRIN, François, SFREDDO, Claudio, VAILLANCOURT, François, 2010a, *The Economics of the Multilingual Workplace*, New York, Routledge.
- GRIN, François, SFREDDO, Claudio, 2010b, Besoins linguistiques et stratégie de recrutement des entreprises, in Irmtraud Behr et al. (dir.), *Langue, économie, entreprise. Gérer les échanges*, Paris, Presses de la Sorbonne Nouvelle : 19-40.
- HAMEL, Rainer Enrique, Point de vue hispanophone sur l'avenir du français, in Maurais et al., 2008 : 235-240.
- HAMEL, Rainer Enrique, 2001, L'apparition de nouvelles politiques linguistiques dans les blocs régionaux : le cas du Mercosur en Amérique du Sud, in Maurais, Jacques & Morris, Michael A. (dirs) *Géostratégies des langues*, numéro spécial de *Terminogramme*, 99-100 : 129-160.
- JIMÉNEZ, Juan Carlos, 2006, *Economía de la lengua: una visión de conjunto*, Documentos de Trabajo Fundación Telefónica-ICEI, DT 01/06.
- JIMÉNEZ, Juan Carlos, 2007, *El español: valor de un activo económico*, Caja de Burgos e Instituto Universitario de Investigación Ortega y Gasset.
- JIMÉNEZ, Juan Carlos, NARBONA, Aranzazu, 2008, *El español en el comercio internacional*, Documentos de Trabajo Fundación Telefónica.
- KLINKENBERG, Jean-Marie, *La Langue dans la cité. Vivre et penser l'équité culturelle*, Bruxelles, Les Impressions nouvelles.
- MARCOUX, Richard, Le poids démographique des francophones : passé, présent et perspectives, in Maurais et al., 2008 : 151-158.
- MARTÍN MUNICIO, Ángel, avec la coll. de Antoni Espasa, Javier Girón, Daniel Peña (dirs), 2003, *El valor económico de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe.
- MAURAI, Jacques, 2005, Allocution d'ouverture des Troisièmes Journées scientifiques du Réseau de chercheurs en sociolinguistique et dynamique des langues (Moncton, 2005), *Les Actions sur les langues* (http://www.sdl.auf.org/article.php3?id_article=99).
- MAURAI, Jacques, DUMONT, Pierre, KLINKENBERG, Jean-Marie, MAURER, Bruno, CHARDENET, Patrick (dirs), 2008, *L'avenir du français*, Paris, Agence universitaire de la Francophonie, Édition des Archives Contemporaines.
- VAILLANCOURT, François, 1985, *Économie et langue*, Conseil de la langue française, Québec.
- VAILLANCOURT, François, GRIN, François, 2000, *The Choice of a Language of Instruction: the Economic Aspects*, Washington, World Bank Institute.
- WOLFF, Alexandre (dir.), 2010, *La Langue française dans le monde*, Paris, Nathan.
- WOLFF, Alexandre (dir.), 2014, *La Langue française dans le monde. 2014*, Paris, Organisation internationale de la francophonie, Nathan.

Köszönet:

Alliance Française

KINGDOM OF BELGIUM
www.diplomatie.belgium.be

1011 Budapest, Fő u. 17.
Tel.: 489 42 00
cours@inst-france.hu
www.franciaintezet.hu
facebook.com/franciaintezet

